



Верховний  
Суд

# Розвиток практики вирішення корпоративних спорів

**Ганна Вронська**  
суддя Верховного Суду

У 2021 році відбулося суттєве зростання кількості справ щодо корпоративних спорів та корпоративних прав, що перебували на розгляді у господарських судах

Касаційний господарський суд у складі Верховного Суду

× Зростання на 44%

Апеляційні господарські суди

× Зростання на 44.8%

Місцеві господарські суди

× Зростання на 40.6%



# Розгляд КГС ВС процесуальних звернень у справах щодо корпоративних спорів та корпоративних прав у 2021 році

42,2% переглянуто рішень у справах, де оскаржувалися рішення загальних зборів та інших органів юридичних осіб

15,3% переглянуто рішень у справах, пов'язаних з правами на акції, частки

5,6% переглянуто рішень у справах про визнання недійсними господарських договорів, пов'язаних із реалізацією корпоративних прав

34 % рішень судів попередніх інстанцій, що переглянуті КГС ВС, залишено без змін.

836  
процесуальних  
звернень

57,3 % від усіх звернень, що перебували на розгляді у господарських судах.



## I півріччя 2022 року

355  
процесуальних  
звернень

50,7% спори, у яких оскаржувалися рішення загальних зборів та інших органів юридичних осіб

18% спори, пов'язані з правами на акції, частки

4,5% спори про визнання недійсними установчих документів, внесення змін до них

28,2 % рішень судів попередніх інстанцій, що переглянуті КГС ВС, залишено без змін.

## I півріччя 2021 року.

409  
процесуальних  
звернень

40,5% спори, у яких оскаржувалися рішення загальних зборів та інших органів юридичних осіб

14,7% спор, пов'язані з правами на акції, частки

5,3% спори, пов'язані з діяльністю органів управління юридичних осіб

28,6 % рішень судів попередніх інстанцій, що переглянуті КГС ВС, залишено без змін.

Розгляд КГС ВС справ щодо корпоративних спорів та корпоративних прав у I півріччі 2022 року та I півріччі 2021



Велика палата Верховного Суду  
*(правова природа акта приймання-передачі  
частки у статутному капіталі ТОВ)*

# Суть спору

- ✓ Учасник ТОВ звернувся з позовом до іншого учасника ТОВ і Особи\_1 та державного реєстратора про:
  - **визнання недійсним акта приймання-передачі частки** у статутному капіталі ТОВ, укладеного між іншим учасником та Особою\_1;
  - **скасування державної реєстрації змін до відомостей про юридичну особу**, що не пов'язані зі змінами в установчих документах, зміну складу або інформації про засновників, проведену державним реєстратором від 23.02.2021.
- ✓ Виходячи з предмета та підстав позову, з урахуванням фактичних обставин справи, встановлених господарськими судами, а також доводів касаційної скарги, одним із питань, яке підлягає вирішенню судом касаційної інстанції у цій справі, є таке: **чи існують правові підстави для визнання недійсним акта приймання-передачі на підставі ст.203,215 ЦКУ як правочину.**

Ухвала ВП ВС від 11.08.2022 у справі № 916/546/21



# Позиція ВП ВС

- ✓ Залежно від встановлених судами обставин конкретної справи, документ, який сторони справи іменують як «акт приймання-передачі», може як підтверджувати певні факти та бути документом первинного бухгалтерського обліку, так і мати ознаки правочину, тобто бути спрямованим на набуття, зміну або припинення цивільних прав і обов'язків.
- ✓ **Встановлення правової природи акта приймання-передачі – це питання дослідження як змісту такого акта приймання-передачі, так і інших доказів, наявних у матеріалах справи.** Висновок з цього приводу, у разі його необхідності для вирішення справи, повинен робити суд у межах кожної окремої справи.
- ✓ Таким чином, суд досліджує акт в кожному конкретному випадку та надає йому оцінку в залежності від того, чи підтверджує він волевиявлення сторін, а також чи має він юридичні наслідки, в залежності від чого суд робить висновок щодо того, чи є акт правочином та щодо ефективного способу захисту.

Ухвала ВП ВС від 11.08.2022 у справі № 916/546/21



Об'єднана палата КГС ВС

*(забезпечення позову шляхом зупинення дії наказу Мін'юсту)*



# Суть спору

- ✓ Кооператив подав **позов про скасування наказу Мін'юсту**
- ✓ Також позивачем подано **заяву про забезпечення позову** у цій справі шляхом:
  - зупинення дії Наказу до вирішення справи по суті;
  - заборони Мін'юсту та/або його структурним підрозділам до вирішення справи по суті вчиняти будь-які дії щодо виконання Наказу, зокрема шляхом внесення відповідних записів про скасування реєстраційних дій до ЄДРЮОФОПГФ, у тому числі шляхом:
    - а) заборони Мін'юсту (його структурним підрозділам, департаментам) скасовувати реєстраційні дії від 12.02.2021 та від 10.04.2019 у ЄДРЮОФОПГФ;
    - б) заборони Державному підприємству "Національні інформаційні системи" тимчасово блокувати доступ до ЄДРЮОФОПГФ та/або здійснювати анулювання доступу до цього реєстру державним реєстраторам

Постанова КГС ВС від 15.07.2022 у справі № 910/4445/21



# Позиція КГС ВС

- ✓ Визначений ч.1 ст.137 ГПКУ (в редакції, чинній з 08.02.2020) вичерпний перелік видів заходів забезпечення позову може доповнюватися виключно за рахунок певних заходів забезпечення позову, прямо передбачених Законами України або міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана ВРУ.
- ✓ Суд дійшов висновку, що у спорі про скасування наказу Мін'юсту, прийнятого за наслідками розгляду скарг на рішення, дії або бездіяльність державного реєстратора, суб'єктів державної реєстрації, територіальних органів Мін'юсту – щодо реєстраційної дії (відмови у її вчиненні) відповідно як до Закону України "Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань", так і до Закону України "Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень", **вжиття такого заходу забезпечення позову як зупинення дії наказу Мін'юсту не допускається, оскільки цей захід не належить до вичерпного переліку видів заходів забезпечення позову згідно із ч.1 ст.137 ГПКУ:** прямо не передбачений ні процесуальним законом, ні іншим Законом України (міжнародним договором, згода на обов'язковість яких надана ВРУ), як цього вимагають положення п.10 ч.1 ст.137 ГПКУ.

Постанова КГС ВС від 15.07.2022 у справі № 910/4445/21



# Позиція КГС ВС

- ✓ Дійшовши цього висновку та врахувавши встановлені судами обставини щодо скасування Наказом Мін'юсту в ЄДРЮОФОПГФ реєстраційної дії щодо кооперативу (внесення змін щодо керівника та змін до складу членів – учасників кооперативу тощо), **Суд погоджується з рішенням в частині заборони Мін'юсту (та/або його структурним підрозділам тощо) вчиняти будь-які дії щодо виконання Наказу**, у тому числі шляхом заборони Мін'юсту скасовувати реєстраційну дію від 12.02.2021, окрім проведення скасування реєстраційних дій, що здійснюється на підставі рішення суду.

Постанова КГС ВС від 15.07.2022 у справі № 910/4445/21



# Позиція КГС ВС

- ✓ Такий захід забезпечення позову як **заборона вчинення реєстраційних дій шляхом зупинення дії оскаржуваного наказу Мін'юсту** вміщує в собі два заходи **забезпечення позову, що тотожні за своїм змістовним навантаженням та цілям** (один з яких не передбачений ні процесуальним законом, ні іншим Законом України, ні міжнародним договором, згода на обов'язковість яких надана ВРУ). А тому наведене формулювання заходу забезпечення позову ускладнює його сприйняття та застосування через зайвий елемент – тотожний захід забезпечення позову, тоді як **встановлена законом заборона вчинення реєстраційних дій є зрозумілим, самодостатнім та передбаченим законом заходом забезпечення позову** у спорі про скасування наказу Мін'юсту. Крім того, формулювання заходу забезпечення позову "заборона вчинення реєстраційних дій шляхом зупинення дії відповідного наказу" також не відповідає жодному з передбачених законом заходів забезпечення позову.

Постанова КГС ВС від 15.07.2022 у справі № 910/4445/21



Палата для розгляду справ  
щодо корпоративних спорів, корпоративних  
прав та цінних паперів КГС ВС  
*(позовна давність для оскарження рішень загальних зборів  
громадських об'єднань)*

# Суть спору

- ✓ Колишній член громадського об'єднання звернувся з позовом до цього об'єднання про визнання недійсним та скасування рішення загальних (виборних) зборів.
- ✓ Відповідач заявив про застосування наслідків спливу спеціальної позовної давності, визначеної п. 8 ч. 2 ст. 258 ЦК України

Постанова КГС ВС від від 14.09.2022 у справі № 909/298/21



# Позиція КГС ВС

- ✓ Частина 2 ст. 258 ЦКУ було доповнено п. 8 Законом України "Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю", який набрав чинності 17.06.2018 та сфера застосування якого обмежується регламентацією правовідносин щодо правового статусу ТОВ/ТДВ, порядку їх створення, діяльності та припинення, прав та обов'язків їх учасників.
- ✓ З огляду на встановлення спеціальної позовної давності до вимог про визнання недійсним рішення загальних зборів товариства у Главі VIII "Прикінцеві та перехідні положення" Закону про ТОВ, а також змістовне формулювання п. 8 ч. 2 ст. 258 ЦК України, яке не містить тлумачення терміну "товариство", логічним є висновок щодо **застосування спеціальної позовної давності в один рік саме щодо оскарження рішень загальних зборів ТОВ/ТДВ, а не юридичних осіб інших організаційно-правових форм та громадських об'єднань.**

Постанова КГС ВС від від 14.09.2022 у справі № 909/298/21



# Позиція КГС ВС

- ✓ ВС вирішив питання позовної давності, витлумачивши норму, що сформульована нечітко і допускала двозначне тлумачення, на користь необхідності застосування загальної позовної давності у правовідносинах оскарження рішень юридичних осіб, які не є ТОВ/ТДВ.
- ✓ Таке тлумачення не є свавільним або очевидно неправильним, зважаючи на те, що у ст.1 Закону України "Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю" законодавець, визначаючи сферу його застосування, використав скорочення "товариств з обмеженою відповідальністю та товариств з додатковою відповідальністю (далі - товариство)".

Постанова КГС ВС від від 14.09.2022 у справі № 909/298/21





# Позиція КГС ВС

- ✓ Застосування іншого способу правотлумачення, що є дискусійним та теоретичним питанням, не є вагомою підставою для зміни судової практики суду касаційної інстанції у випадку, якщо така зміна матиме наслідки – обмеження доступу до суду. Якщо законодавець вважає, що строк позовної давності щодо оскарження рішень загальних зборів, має бути обмежений для всіх юридичних осіб, то у такому разі має бути внесені зміни, що не допускають неоднозначного тлумачення, оскільки принцип правової визначеності вимагає також ясності й однозначності правової норми.
- ✓ Застосування різних строків давності для оскарження рішень загальних зборів учасників ТОВ/ТДВ (один рік), АТ (три місяці) та інших юридичних осіб (три роки) має легітимну мету – забезпечення доступу до суду, а не навпаки – його обмеження для простих громадян – учасників громадських об'єднань (непідприємницьких товариств), як у цій справі, шляхом застосування розширювального тлумачення норми закону.

Постанова КГС ВС від від 14.09.2022 у справі № 909/298/21





Верховний  
Суд

Дякую за увагу!

